

ר' יחזקאל כהן

בענין וסת חצי קבוע ועונה בינונית

בדיני הוסתות אנו מוצאים חילוקי דינים בין אשה שיש לה וסת קבוע, שיודעת בבירור מהי העונה הבאה שתראה בה, ובירור זה נקבע בשלש פעמים, לבין אשה שאין לה וסת קבוע "שהמקרים גורמים לראייתה" (ר"ן שבועות ב:) ואין לה שום קביעות בראיותיה. ישנו גם מצב ביניים של **וסת חצי קבוע** בו האשה אינה יודעת בודאות מתי תראה אך יודעת היא מהם הימים בהם בודאי לא תראה.

וראיה למצב זה בבית יוסף (סוף סי' קפ"ו) בשם **התרומת הדשן** (סי' רמ"ז) וז"ל: "דאשה שרגילה לראות בענין זה **שלעולם לא תראה בפחות מי"ד ימים אחר טבילתה**, אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבע, יראה דאינה צריכה בדיקה כלל לכל אשר תשמש קודם י"ד יום לטבילתה, ואפילו לפירוש רבינו חננאל ורבינו תם דפסקו דאין לה וסת בעיא בדיקה לבעל, **הך האשה לאו אין לה וסת מיקרייא קודם הי"ד יום** עד כאן". והנה התרומת הדשן מדבר לגבי בדיקה להתירה לבעלה באשה שאין לה וסת קבוע, ולדעת הרמב"ם והרא"ש צריכה בדיקה לבעלה לפני כל תשמיש, ופוסק שבימים בהם הוחזקה לא לראות דינה כבעלת וסת קבוע ומותרת בלא בדיקה. וכן פסק השלחן ערוך סי' קפ"ו סעיף ג'.

ובחידושי הר"ן (נדה טו.) כתב **דאשה שיש לה וסת קבוע דמיה מסולקים עד שעת וסתה**, ואם יש לה וסת קבוע בהפלגה של ל"ה יום, מותרת אף ביום שלשים שהרי היא מסולקת דמים. ואפילו למ"ד וסתות דרבנן, הגיע עונתה (עונה בינונית – שלשים יום) ולא הגיע וסתה אינה אסורה, דמסולקת דמים היא עד שעת הוסת. וכן מבואר בחידושי הרמב"ן והרשב"א שם.

ולפי זה יש לדון באשה שאין לה וסת קבוע אבל רגילה לראות בהפלגה של יותר מעונה בינונית באופן קבוע. דהיינו, בעלת וסת חצי קבוע ליותר משלשים יום, האם חוששת לעונה בינונית כיון שאין לה וסת קבוע ממש, או גם וסת חצי קבוע מועיל שתחשב מסולקת דמים בימים בהם אינה רואה, כבעלת וסת קבוע ליותר משלשים יום, שאינה חוששת לעונה בינונית.

החוות דעת (סי' קפ"ו אות ג') כתב על דברי התרומת הדשן: "מאד לבי מגמגם בדין זה, דאי נימא דמחמת שהוחזקה שלשה פעמים שאינה רואה בימים אלו, הוה דינה בימים אלו כאשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה, אם כן אשה שהיא רואה תמיד אחר שלשים יום, ואחר שלשים יום אין לה וסת פעמים מקדמת ופעמים מאחרת, לא תחוש לעונה בינונית, דהא איתחזקה שלא תראה עד לאחר שלשים יום, והוי כאשה שיש לה וסת שאינה חוששת לעונה בינונית, והא ודאי ליתא כדמוכח מכל הפוסקים, ועיין ש"ך סי' קפ"ט ס"ק ל', ובמה שכתבתי שם".

נראה שלפי הבנת החוות דעת בדברי השלחן ערוך (סימן קפ"ו סעיף ג') פסק כתרומת הדשן, אשה בעלת וסת חצי קבוע ליותר מעונה בינונית, לא תחוש לעונה בינונית, והנה באחרונים שו"ת שואל ומשיב (מהדורה ג' ח"ב סמ"ו) ובית שלמה (וי"ד ח"ב ס"ז) חלקו על הבנת החוות דעת, וכתבו דלא דמי חשש עונה בינונית לדברי התרומת הדשן שנאמרו רק לענין בדיקה להתירה לבעלה, דמעיקר הדין אינה צריכה בדיקה בזמן הזה, דאין חוששין לטהרות, והוי חומרא בעלמא, ולכן הקל באותם ימים שודאי לא תראה.

החוות דעת לעיל כתב דמוכח מכל הפוסקים שצריכה לחוש לעונה בינונית. והדברים מפורשים בבית יוסף (סוף סי' קפ"ד) על דברי הטור בשם הרשב"א. וז"ל הטור שם: "וכתב עוד יש לה וסת שלא קבעתו עדיין שלש פעמים, והוא פחות מעונה בינונית, כגון שראתה מעשרים וחמישה וכיוצא בזה, אף על פי שלא בדקה, כיון שלא הרגישה בדם טהורה בלא בדיקה".

וכתב על זה הבית יוסף: "וטעמו לומר, שאף על פי שכתב שאם יש לה וסת והגיע שעת וסתה אסורה עד שתבדוק, היינו דוקא ביש לה וסת קבוע, אבל אם יש לה וסת שאינו קבוע והוא לפחות משלשים יום, אינה צריכה בדיקה ביום הוסת הזה, ומיהו ביום שלשים אסורה עד שתבדוק, דכל שלא נקבע לה וסת אחר הוי יום שלשים כוסת קבוע כמו שנתבאר לדעתו".

והוסיף הבית יוסף: "ומשמע לי דהוא הדין אם היה לה וסת שאינו קבוע והוא ליותר מעונה בינונית שצריכה בדיקה זום שלשים ואינה צריכה בדיקה ביום אותו וסת מאחר שלא נקבע עדיין".

מכאן נראה דעת הבית יוסף ברורה, שבאשה שאין לה וסת קבוע, אף שרואה לאחר עונה בינונית יותר מג' פעמים, שהרי מדבר באשה שיש לה

וסת אך אינו קבוע, כיון שלא קבעה יום לראייתה, צריכה לחוש לעונה בינונית, ולדעתו גם הרשב"א סובר כך.

והנה בביאורים (סימן י"ד) על חידושי הריטב"א למסכת נדה (הוצאת מוסד הרב קוק) דייק שאשה זו הרואה בהפלגה של יותר משלשים, אינה צריכה לחשוש לעונה בינונית. ודברי הריטב"א בהסבר דעת ריש לקיש על המשנה (נדה טו.) הבאים מן הדרך נשותיהם בחזקת טהרה, דבא ומצאה תוך ימי עונתה. וכתב הריטב"א שם: "פירוש עונתה הוא הזמן שבין ראייה לראיה, וסתם עונה בינונית שלשים יום.... ונראים הדברים שלכך תפש לשון זו (עונתה), ולא אמר בתוך זמן וסתה משום דמיירי באשה שאין לה וסת קבוע, ומיהו נהי דלית לה וסת, עונה מיהא אית לה דרגילה להפסיק בו טהרה, אלא שלפעמים מקדים או מאחר. ואותו זמן שבינתיים שהוא ברור לו ויודע שלא הקדימה בו זהו שאמרו כאן שמצאה בתוך ימי עונתה וקמ"ל דלא חיישינן שמא תקדים ותראה בו שלא כמנהגה וכו'", ועוד כתב שם להלן שריש לקיש השמיענו שגם אשה שאין לה וסת יש זמן שהיא בחזקת טהרה.

ובביאורים שם למד מדבריו שבימים בהם הוחזקה לא לראות, היא בחזקת טהורה ומותרת לבעלה, ואם ימים אלו הם יותר משלשים אינה צריכה לחוש לעונה בינונית, ואין חוששים שמא תקדים ותראה קודם ימי עונתה זו.

ואולי דין זה תלוי במחלוקת ראשונים אחרת שהרי שו"ע הרב (בקונטרס אחרון לסימן קפ"ט) כתב בדעת רש"י והרמב"ן דדין עונה בינונית הוא רק לענין בדיקה ותביעה לאחר העונה או ביום העונה, אך לא לענין איסור תשמיש, שהרי מדברי רש"י (נדה טו.) משמע שגם בעלת וסת קבוע חוששת לעונה בינונית, ומוכרחים לומר שהחשש הוא רק לענין בדיקה, ולא לענין איסור תשמיש ופרישה סמוך לוסת. ורק הרשב"א כתב כך בדעת רש"י שאסורים בתשמיש בזמן עונה בינונית.

והנה נחלקו הראשונים (בסוגיא נדה טו.) גם לענין אשה שיש לה וסת קבוע לפחות משלשים, ולא ראתה בו. דלדעת הרמב"ן והר"ן חוששת ליום שלשים כיון דאי אפשר לה שלא תראה ורוב נשים רואות עד שלשים יום, ואילו הרשב"א סובר שזו חומרא גדולה. ואזלי לשיטתם שהרשב"א סובר שדין עונה בינונית באשה שאין לה וסת קבוע, הוא לענין איסור תשמיש ופרישה, כלבעלת וסת קבוע ביום וסתה, ובנוי על כך שרוב נשים רואות ליום שלשים, ומסתמא גם היא רואה כך. אך זאת שהיא בעלת וסת קבוע

ביום אחר ורק עתה לא ראתה בזמן וסתה אינה צריכה לחוש לעונה בינונית, שהרי וסתה עדיין לא נעקר. אך לדעת הרמב"ן והר"ן שדין עונה בינונית הוא רק לענין חיוב בדיקה מצד ש"אי אפשר לה שלא תראה" חשש זה קיים גם בבעלת וסת קבוע שלא ראתה בזמנה שצריכה לחוש ביום שלשים.

ואולי לפי זה גם בנידון דידן אם דין עונה בינונית הוא רק לענין חיוב בדיקה, ושייך גם בבעלת וסת קבוע שלא ראתה ביומה הקבוע, אפשר לומר שגם בעלת וסת חצי קבוע ליותר משלשים תחשוש לעונה בינונית.

אך אם נאמר שדין עונה בינונית הוא משום שמסתמא תראה ביום שלשים כדרך שרוב נשים רואות, ואסורה בתשמיש וחייבת בפרישה סמוך לוסת כמו בעלת וסת קבוע, הרי אשה זו הוחזקה שרואה תמיד לאחר עונה בינונית, וודאי שאינה שייכת לרוב נשים שרואות בעונה בינונית.

ולפי זה צריך עיון מהי דעת הרשב"א בנידון, שהרי לדעתו אשה בעלת וסת קבוע שלא ראתה ביומה הקבוע אינה צריכה לחוש לעונה בינונית, וכפי שהסברנו הטעם דלדעתו דין עונה בינונית הוא איסור תשמיש וחייב פרישה כמו בוסת קבוע, ובנוי על כך שמסתמא תראה ביום שלשים כדרך שרוב נשים רואות, וזה לא שייך בבעלת וסת קבוע אפילו שבמקרה לא ראתה ביומה הקבוע. ואם כן בנידון דידן שהוחזקה שלא תראה בעונה בינונית גם כן לא שייך לחשוש שמסתמא תראה בעונה בינונית כרוב נשים שהרי כבר הוחזקה שאינה כמותם, אולם כבר ראינו לעיל שהבית יוסף (סוף ס"י קפ"ד) כתב מפורש בדעת הרשב"א שאשה זו צריכה לחוש לעונה בינונית.

בחוות דעת (ס"י קפ"ו ס"ק ג') הדן בדברי תרומת הדשן שהובא לעיל ציין לש"ך (סימן קפ"ט ס"ק ל'), והבינו שכוונתו למייש הש"ך שם בשם **הלבוש עטרת זהב** (סימן קפ"ט סעיף י"ג) "דעונה בינונית אינה נעקרת בפעם אחת, וצריכה לחוש לה אף על פי שלא ראתה בה, דיום שלשים אינו נעקר בפעם אחת באשה שאין לה וסת, כמו וסת קבוע באשה שיש לה וסת". וכתב על זה הש"ך ואין זה נכון כלל.

ובהבנת הש"ך שחולק על הלבוש מצינו שתי דעות:

בתורת השלמים (סימן קפ"ט אות ד') כתב: "ואפילו עונה בינונית שלא נקבע רק פעם אחת נעקר בפעם אחת, ודלא כעטרת זהב שבסעיף י"ג

כתב דעונה בינונית הוה כוסת קבוע ממש ואינו נעקר אלא בשלש פעמים, ולא דק בזה, וכבר השיג גם כן עליו הש"ך בסימן זה סק"ל עיין שם".

ובחוות דעת (סי' קפ"ט סוף ס"ק י"ג) כתב: "ומה שתמה הש"ך על העטרת זהב שכתב דיום שלשים אינו נעקר בפעם אחת, יפה תמה, **דתמיד היא חוששת ליום שלשים אפילו אם עקרתו הרבה פעמים ולא ראתה בו**".

החכמת אדם (כלל ק"יב אות ג') כתב להלכה כדעת תורת השלמים "ועונה בינונית שהיא לשלשים יום דינה כוסת הקבוע לענין זה שאסורה לשמש עד שתבדוק אבל לענין עקירה נעקר בפעם אחת".

ויש מפרשים שהבינו שיש כאן מחלוקת בין תורת השלמים והחוות דעת בדעת הש"ך, אם חשש עונה בינונית נעקר בפעם אחת כשלא ראתה בו, או שחוששים לו לעולם.

הטהרת ישראל (סימן קפ"ט סעיף י"ט) פסק "אפילו היכא דצריכה לחוש לעונה בינונית... המיקל דנעקר דפעם אחת לא הפסיד, והבעל נפש המחמיר לעצמו לחוש לעונה בינונית, אף שלא ראתה בו הרבה פעמים, כל זמן שלא קבעה וסת אחר תבוא עליו ברכה". וביד אליהו (שם אות לט) מביא את דעת הש"ך, תורת השלמים וחכמת אדם כדעות המקילים ואת דעת העטרת זהב והחוות דעת כדעות המחמירים.

ולכאורה היה אפשר לומר שאין כאן מחלוקת כלל אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. **התורת שלמים והחכמת אדם** מדברים לגבי **חשש עונה בינונית ביחס לראייה הקודמת**, ולדעתם אם לא ראתה ביום העונה הבינונית שוב אינה צריכה לחוש לאותה ראייה (ביום ששים וכו'), ואילו **החוות דעת** מדבר לגבי **הראיות הבאות** שתמיד תצטרך לחוש לעונה בינונית, פעם אחת לכל ראייה שתראה, עד שתקבע לה וסת. וודאי שתורת השלמים מודה לכך שצריכה לחוש לעונה בינונית מהראיה הבאה שתראה, והחוות דעת מודה לתורת השלמים דלגבי הראיה שהיתה חוששת לעונה בינונית רק פעם אחת (אם לא ראתה בה).

ולדברינו, אי אפשר להעמיד את מחלוקת הש"ך והעטרת זהב – האם חשש עונה בינונית נעקר לגמרי בפעם אחת שלא ראתה, או לא – כדעת הטהרת ישראל, שהרי גם הש"ך מודה שחשש עונה בינונית אינו נעקר לעולם.

ואולי אפשר לומר שחולקים בנידון דידן, באשה שרואה שלש פעמים בהפלגה של יותר משלשים יום בלא שתקבע יום קבוע לראייתה, דלדעת

העטרת זהב עונה בינונית נעקרת בשלש פעמים ולכן אינה צריכה לחוש כלל, והש"ך חולק וסובר שחשש עונה בינונית אינו בטל לעולם עד שתקבע לה וסת. ולפי זה יובנו דברי החוות דעת (בסימן קפ"ו סעיף ג') שצ"יין לש"ך ס"ק ל' כמקור לדעתו, שאשה שרואה בהפלגה של יותר משלשים בלי שתקבע, צריכה לחוש לעונה בינונית. ולדברינו, זה הפשט בדעת הש"ך במחלוקתו עם העטרת זהב.

והנה בב"אורים (סימן י"ד) על חידושי הריטב"א למסכת נדה (הוצאת מוסד הרב קוק) הוכיח שדעת הש"ך שאשה זו לא צריכה לחוש לעונה בינונית, שלא כדברינו, וזו ראייתו:

כתב השלחן ערוך (סימן קפ"ט סעיף ט"ו): "שינתה ראיותיה ולא השוה אותם כגון ששינתה פעם אחת ליום שלשים והשני ללי"ב והשלישי ללי"ד נעקר וסת הראשון ואין לה וסת כללי". ובש"ך שם (ס"ק מ"ג) כתב: "עוד כתב בבית יוסף ושאר אחרונים דחוששת לעונה בינונית."

וכתב על כך הסדרי טהרה (סימן קפ"ט סוף אות כ') ונראה לכאורה דדוקא בכ"ג שראתה ללי וללי"ב וללי"ד, הוא דצריכה לחוש לעונה בינונית מראית יום ל"ד, אבל אי היתה רואה ל"א ואח"כ ל"ב ול"ד וכה"ג, לא היתה צריכה לחוש לעונה בינונית, כיון דהוחזקה זו שלא תראה תוך שלשים יום, אע"ג דאחר שלשים אין לה וסת קבוע, מ"מ תוך שלשים הוחזקה שלא תראה, וכמ"ש בתרומת הדשן... מיהו י"ל דאיהו לא הקיל אלא לענין בדיקה לפני תשמיש, דבלא"ה הרשבי"ם והרבה גאונים ס"ל דכל לבעלה לא בעי בדיקה".

ובב"אורים שם הבין שהסדרי טהרה מדייק כך בדעת הש"ך, והסיק שזו דעת הש"ך, שאשה שאין לה וסת קבוע, הרואה בהפלגה של יותר משלשים יום, אינה צריכה לחשוש לעונה בינונית, שלא כדברינו לעיל בדעת הש"ך. אולם המעין בסדרי טהרה יראה שאינו מדייק בדברי הש"ך, אלא אומר את דעתו על אותו מקרה, ואי אפשר לומר את דבריו בדעת הש"ך, שהרי כבר כתב האגרות משה (יורה דעה חלק ב' תשובה ע"ב) שהש"ך לעיל (ס"ק ל') כתב דעונה בינונית היא ביום שלשים ואחד, וממילא דברי הסדרי טהרה שאם היתה רואה יום ל"א, ל"ב ול"ד לא היתה צריכה לחוש לעונה בינונית, אינם נכונים בדעת הש"ך, שהרי ראתה רק פעמיים לאחר עונה בינונית. ועוד שמ"ש הש"ך (ס"ק מ"ג) שצריכה לחוש לעונה בינונית, כתב בשם הבית יוסף. וראינו לעיל שהבית יוסף (סוף ס"י קפד) כתב במפורש שאשה זו הרואה תמיד בהפלגה של יותר משלשים ואינה בעלת

וסת קבוע, תמיד צריכה לחוש לעונה בינונית. אלא מוכרחים לומר שדברי הסדרי טהרה נאמרו לשיטתו הוא, ולא בדעת הש"ך. ונשאר הסדרי טהרה בספק האם ניתן לומר את דברי תרומת הדשן גם לענין עונה בינונית.

אחר כל זאת מצאתי בשו"ת **קנה בשם** (וי"ד סימן ע"א) שכתב כדברינו בכוונת תורת השלמים. וגבי מחלוקת הלבוש והש"ך כתב שכדברינו הבינו הטהרת ישראל והחוות דעת (קפ"ט סוף ס"ק י"ב בביאורים) דהלבוש בא לומר שאם ראתה שלש פעמים בהפלגה של יותר משלשים שוב אינה חוששת לעונה בינונית.

אולם כותב הקנה בשם שנראה שלא ראו לשון הלבוש בפנים כיון שהמעין בו יראה שלא בא להקל ולומר שעונה בינונית נעקרת בשלש פעמים, אלא בא להחמיר וזה לשון **הלבוש** (סימן קפ"ט סעיף י"ג): "נמצאת אומר שהרואה בראש חודש ניסן חוששת לראש חודש אייר, ראתה בו חוששת לראש חודש סיון, ראתה בו הוקבע לה וסת לראשי חדשים, לא ראתה לראש חודש סיון, נעקר לה וסת של ראשי חדשים, דהא וסת שאינו קבוע נעקר בפעם אחת, ואינה חוששת לו עוד משום ראש חודש, אף על פי שצריכה לחוש לאותו יום, משום שהוא יום שלשים לראייתה שהיא עונה בינונית, ואשה שאין לה וסת צריכה לחוש לעונה בינונית. ... **אבל משום עונה בינונית צריכה לחוש עוד ביום שלשים הבא, אף על פי שלא תראה היום, ויום שלשים אינו נעקר בפעם אחת באשה שאין לה וסת, כמו וסת קבוע באשה שיש לה וסת.**"

הרי מפורש מדברי הלבוש שמדובר באשה שהפסיקה לראות וצריכה לדעתו לחוש גם ליום שלשים, מאותו יום שלשים בו היתה אמורה לראות ולא ראתה, ולעקור עונה בינונית בשלש פעמים שלא תראה. כדעת הבית יוסף (סימן קפ"ט, ד"ה "ואם הפסיקה") לגבי אשה בעלת וסת קבוע להפלגה. ולומד הקנה בשם שזו כוונת הלבוש, ועל זה בא לחלוק הש"ך ולומר שעונה בינונית נעקרת בפעם אחת, אבל פשוט שמראיה אחרת צריך לחוש לעונה בינונית, וזו גם כוונת התורת שלמים.

ואולי אפשר ליישב את שיטת החוות דעת והטהרת ישראל בדעת הלבוש שהבאנו לעיל, שאמנם הלבוש מדבר על אשה שאינה בעלת וסת קבוע, המפסיקה לראות, וכדי לעקור חשש עונה בינונית, צריכה להמשיך ולחוש לה עד שיעברו עליה שלש עונות, בהן לא תראה בעונה בינונית. אך אולי מודה הלבוש שגם במקרה שתראה שלש פעמים, בהפלגה של יותר משלשים, תעקור את חשש עונה בינונית, ומדבריו אפשר ללמוד שחשש

עונה בינונית הוא כוסת הפלגה קבוע של שלשים יום, **הנעקר בשלש פעמים**, בין בהפסיקה לראות ועברו עליה שלש עונות, ובין בשלש ראיות בהן הפליגה ליותר משלשים יום.

להלכה רוב האחרונים מחמירים שאשה הרואה קבוע בהפלגה של יותר משלשים יום ולא קבעה יום לראייתה צריכה לחוש לעונה בינונית. וכן כתב החוות דעת (סימן קפ"ו ס"ק ג') והכרתי ופלתי (סימן קפ"ד ס"ק א'), ועוד. והטהרת ישראל (סימן קפ"ו סעיף י"ג) כתב להקל דאינה צריכה לחשוש, וכן כתבו להקל האגרות משה (יורה דעה ח"ב סי' ע"ב), טהרת הבית (דיני בדיקות סעיף ח') והדרכי טהרה (דיני וסתות עמ' סז).